

Haskoning, t.a.v. David Van
Eyckeren, Hanswijkdries 80,
2800 Mechelen
Provincie Oost-Vlaanderen,
Dienst Planning en
Natuurbehoud, t.a.v. Didier Van
Brussel, PAC
Gouvernementstraat,
Gouvernementstraat 22-24,
9000 Gent

lode.debeck@inbo.be

02/558 18 75

12/10/200
7

Advies Natuurverbindingen in de regio Schelde-Durme

uw kenmerk:
816778/L/873092ons
kenmerk:
INBO.A.2007.

Geachte

hierbij vindt u het advies bij de hoofdstukken 2 en 3 van het rapport "natuurverbindingen in de regio Schelde-Durme

Algemene opmerkingen:

- De beschrijving van de **natuuraandachtszones** geeft geen volledig beeld van de natuuraandachtzones en er wordt niet altijd gefocust op mogelijke gidssoorten waarvoor deze gebieden een belangrijke rol kunnen vervullen voor de natuurverbindende functie van de natuurverbindingsgebieden.
Bvb. de Hobokense polder is een geïsoleerd gebied op de rechteroever van de Schelde. Met de beschrijving van het gebied op pg. 20 wordt een onvolledig beeld gegeven van het gebied. Enkel voor vogels kan dit gebied een rol spelen voor de natuurverbindingsgebieden die hier aan de orde zijn. Er wordt voor de Hobokense polder enkel aandacht geschonken aan het voorkomen van de levendbarende hagedis terwijl de Schelde een harde barrière is voor deze soort om in de natuurverbindingsgebieden uit deze studie te geraken.

- Het is onduidelijk hoe men tot de **selectie van de gidssoorten** is gekomen, het hanteren van diverse criteria en we stellen ons vragen bij de keuze van diverse gidssoorten.
  - Wat ondermeer ontbreekt is een aanduiding van de gebieden waar de gidssoorten actueel voorkomen. Er is de tabel in bijlage 1 beschikbaar. Hierin staat een kolom "voorkomen in meerdere aandachtsgebieden" met daarin de waarden ?, 1 of zonder waarde. En verder is er figuur 14. Enkele verspreidingsgegevens ontbreken op deze figuur (zie verder). Hieruit valt niet of onvoldoende af te leiden waar de soorten precies voorkomen en in welke dichtheden.
  - Diverse gidssoorten die niet in het studiegebied voorkomen, werden geselecteerd. Voor deze soorten is het nodig dat aangeduid wordt waar de dichtstbijzijnde bronpopulatie(s) zich bevindt of bevinden en dient beter gemotiveerd te worden of de soorten er ooit kunnen geraken. Mogelijks zijn maatregelen nodig buiten de grenzen van het studiegebied om kansen te geven aan de soorten om tot binnen het studiegebied te kunnen migreren.
  - De gegevens van waarnemingen van sommige soorten dient beter nagegaan te worden. Mogelijks komt bvb. de kleine modderkruiper actueel nog steeds in meerdere deelgebieden (Damvallei, Kalkense meersen, Sint-Onolfspolder,..) voor.
  - De indeling van soorten volgens mobiliteit klopt niet tussen de verschillende groepen organismen. Zo klopt het o.i. niet dat levendbarende hagedis en rugstreeppad mobieler zouden zijn dan diverse vogelsoorten.
  - Het is niet duidelijk welke formule aan de basis ligt van de score die men finaal aan de soorten geeft, ondermeer omdat men sommige criteria invult met een letter i.p.v. een getal.

- Bij dergelijk groot plan hoort ook een luik **monitoring** aanwezig te zijn en dient een permanente **evaluatie** te gebeuren om desgewenst meer maatregelen te nemen of maatregelen bij te sturen. Deze mogelijkheden en opties ontbreken in het plan.

- Zowel voor het gehele plan als voor de diverse deelgebieden missen we concreet **meetbare doelstellingen**. In de diverse gebieden worden diverse kleinschalige maatregelen voorgesteld die vervolgens toegewezen worden aan een van de modellen, zonder dat dit onderbouwd wordt vanuit bepaalde doelstellingen. In zes van de veertien gebieden stelt men ook maatregelen voor die niet onder enig model thuis horen. Op basis van doelstellingen kan het voor bepaalde gebieden nodig zijn groter of minder grote inspanningen te leveren. Voorliggend document laat niet toe om zo'n toetsing uit voeren.

- In alle gebieden/waterlopen waar **vismigratieknelpunten** zijn of kunnen zijn raden we aan de inventaris van die knelpunten te vervolledigen. Het is aangewezen te verwijzen naar de decretale verplichting om tegen 1/1/2010 alle vismigratieknelpunten op te lossen. Daarom adviseren we om prioritair in dit plan concrete maatregelen voor te stellen om deze knelpunten tegen die datum opgelost te hebben. In bijlage 4 krijgen de maatregelen een prioritering. Gelet op de hoogdringendheid van het oplossen van de vismigratieknelpunten (nog iets meer dan 2 jaar plus 2 maand de tijd) kan het o.i. niet anders dan dat deze maatregelen een hoge prioriteit krijgen.

- Betreffende de **streefbeeldmodellen**:
  - Betreffende het model veldleeuwerik en geelgors: we menen dat er qua auto-ecologie belangrijke verschillen zijn tussen beide soorten en dat hier best rekening mee gehouden door bvb. er twee aparte modellen van te maken. We menen dat stapstenen eerder geschikt zijn voor **veldleeuwerik** die wel kunnen vertoeven in een dynamisch (veranderend) akkerlandschap. Voor deze soort zijn enkele (negatieve) criteria van belang: ze blijven overwegend op minimum 100m van gebouwen en bomen en op minimum 250m van bos. Mais is ongeschikt voor de soort tenzij er veel akker/pioniersplanten op de akker blijven staan.

Voor een **geelgors** kan de afstand van 5km te groot zijn als stapsteen tussen de broedgelegenheden. Het meest aangewezen om onmiddellijk rond de bestaande populaties een netwerk aan maatregelen te treffen, best een mengsel van lijn- en vlakvormige elementen. Als ruw richtcijfer kan 10% van de oppervlakte als KLE gelden (zones waar geen pesticiden en meststoffen gebruikt worden, waar haag, rand, gracht, .. aanwezig zijn) en is 5% vermoedelijk een minimum. Dus best in eerste instantie maatregelen nemen binnen het broedareaal en in tweede instantie daarbuiten. Een ander belangrijk aspect om succes te hebben voor deze soort is de aanwezigheid van graanrandjes aangelegd aan de zonzijde van doornstruweel.

- Betreffende het model **boomarter** verwijzen we naar het advies INBO.A.2007.52.
- Betreffende het model **kamsalamander** : er wordt te beperkt ingegaan op de specifieke kenmerken van het waterbiotoop. Voor kamsalamander zijn dat o.a.: het hele jaar waterhoudend of minstens tot begin september. Dat betekent dat de poel voldoende diep moet zijn, toch op minstens enkele plaatsen, er een goed ontwikkelde water- en oevervegetatie nodig is, er weinig (of geen) schaduw gewenst is, er een ondiepe oeverzone nodig is (vooral de Z-gerichte oever) en dat de poelen best liggen binnen een cluster van min. 5 poelen op geringe (<100 m) afstand van elkaar.
In de studie is het onduidelijk wat de gewenste afmetingen zijn van de poelen binnen de stapstenen en wat het gewenste aantal poelen is.
Er wordt voorgesteld om op korte afstand (<10m) van de voortplantingswateren houtwallen of bos te voorzien. Een afstand van <10 m verhoogt het risico op beschaduwing en/of grote hoeveelheden bladafval. Een afstand van <100m lijkt meer aangewezen.
Het lijkt niet aangewezen om het maaien van de waterplanten als maatregel op te nemen. Het baggeren van een poel kan nuttig zijn indien de poel sterk aan het verlanden is; in dit geval raden we aan dit toe te passen als een eenmalige maatregel i.p.v. om de 10 jaar. Voor het periodieke onderhoud van poelen wordt een "cyclisch" ruimschema aanbevolen, waarbij tijdens een gegeven jaar slechts een deel van de poel behandeld wordt (zie Colazzo, S., P. Baert, F. Valck, and D. Bauwens. 2001. Kwantificeren van recente veranderingen in status van amfibieën en hun biotopen in het landelijk gebied. Rapport 2002.03, Instituut voor Natuurbehoud, Brussel). De voorgestelde jaarlijkse frequentie van de werkzaamheden hoeft niet strikt nageleefd te worden, maar kan aangepast worden aan de specifieke situatie van een poel (bv. twee- of driejaarlijks).
Het lijkt niet aangewezen om een limitatieve lijst van 3 libellensoorten als aandachtsoort op te nemen binnen dit model. Een niet limitatieve lijst lijkt beter.
Men schrijft dat het model plaats biedt aan een grote verscheidenheid aan soorten. Het lijkt ons niet aangewezen om verschillende taxonomische niveaus te vermengen (libel, spitsmuis, steenuil,..) maar specifieker te zijn voor welke soorten welke maatregelen geschikt kunnen zijn.
Buiten de Serskampse bossen komt er ook een populatie kamsalamander voor rond het voormalig Blauwhof te Steendorp.
- Betreffende het model **grutto**: er dient nagegaan te worden of de zones waar men mozaïekbeheer voorstelt niet reeds aanwezig is in de vorm van bvb. laantjes, depressies, reliefverschillen, .. Het is niet aangewezen te maaien tot de jongen waarvan een meerderheid uitkomt tussen ruwweg 28/04 en 12/05, enkele weken oud zijn. Daarom kan het aangewezen zijn te maaien vanaf de periode 1 - 15 juni. In de beter geschikte gebieden voor grutto kan maaien zelfs een probleem zijn gedurende bepaalde perioden wegens de vochtigheid. Voor deze soort kan volgend negatief criterium van belang zijn: bemesting op gronden met een fijn textuurgehalte (kleiig) kan leiden tot een productief grasland waar er voedselgebrek kan zijn en/of waar de hoogte van het gras niet geschikt is tijdens de broed en de eerste levensweken van de jongen.

- Betreffende het model **levendbarende hagedis**: "open zandige plekken" worden door de levendbarende hagedis gemeden. "Open plekken met korte vegetatie" lijkt een beter streefdoel voor deze soort.
- Betreffende het model **ijsvogel**: de aanwezigheid van bos lijkt niet essentieel. Bos kan een functie vervullen indien er omgevallen (oude) bomen aanwezig zijn waar de verticale wortelgestellen een broedplaats kunnen vormen. Een criterium om succes voor de soort te verhogen is de aanwezigheid van erosie-sedimentatieprocessen, dat kan door voldoende dynamiek in de waterloop te behouden of te herstellen (temporele fluctuaties in debiet mogelijk maken of houden) en/of de aanwezigheid van dood hout mogelijk te maken. Verder zien we geen motivatie om brede oeverzones 1x per jaar te maaien. Het kan aangewezen zijn om hier geen specifiek beheer te voeren om de structuurbepalende processen hun gang te laten gaan, tenzij men bvb. een specifiek botanisch beheer wenst te voeren.
- Betreffende het model **meervleermuis**. Het is niet duidelijk waarom langsheen de Schelde en Moervaart niet meer (zeer) geschikt habitat uit de kaart komt.
- Bij de figuren uit bijlage 2 ontbreekt een deel van de legende, nl. de betekenis van de omcirkelde gebieden en de pijlen in en tussen die omcirkelde gebieden. In die figuren is het aangewezen aan te duiden waar de betreffende soorten actueel voorkomen. Al de hogervermelde opmerkingen bij de verschillende modellen dienen ook in rekening gebracht te worden bij het uittekenen van de kaarten.
- Van alle kaarten is het onduidelijk hoe men tot de selectie "zeer geschikt", "geschikt" en "weinig geschikt" is gekomen. Enige uitleg en vertaalsleutel is nuttig. Bij sommige modellen zijn er ernstige twijfels of bepaalde gebieden effectief wel als geschikt habitat kunnen beschouwd worden. Bvb. de Scheldebreeken worden als zeer geschikt aangeduid voor de levendbarende hagedis, dit is gebaseerd op de kartering van zuur laagveen op BWK 1.0. Actueel is dit habitat niet meer aanwezig. Anderzijds is het de vraag waarom de dijk niet als geschikt (potentieel) habitat is aangeduid, net als alle dijken langs de Schelde. In Waasmunster is heel wat bos verkaveld intussen en wellicht minder geschikt geworden voor levendbarende hagedis. Tal van rivierduingebieden en grote gebieden van de stuifzandrug Sint-Niklaas-Waasmunster-Stekene ontbreken dan weer op de kaart als (zeer) geschikt of potentieel habitat. Voor het model meervleermuis is dan weer onduidelijk waarom het gebied Grootbroek met vele vissersputten er als veel geschikter habitat uitkomt in vergelijking met het moerasrijke Schouselbroek en waarom de moeras/bosgebieden langsheen de Schelde, de Moervaart en het kanaal van Stekene niet meegenomen zijn? En is het niet nuttig weer te geven waar er lijnvormige ecologische infrastructuur aanwezig is in het landschap? Waarom wordt het complex Heirnisse-Fondatie van Boudelo niet als zeer geschikt habitat weergegeven voor de boomarter terwijl de soort daar met een grote waarschijnlijkheid voorkomt in vergelijking met de andere bosgebieden. Dit zijn maar enkele voorbeelden; best worden alle kaarten nog eens ten gronde herzien. Volgens het model grutto worden heel wat gronden aangeduid t.h.v. de polder van Kruikeke-Bazel-Rupelmonde. Hier worden inrichtingswerken gepland. Volgens het inrichtingsplan worden bepaalde zones geschikt voor weidevogels zoals grutto, terwijl andere ongeschikt worden. Het lijkt beter de kaart voor het model grutto aan te passen aan dergelijke inrichtingsplannen. Ook voor andere gebieden die aan bod komen in het geactualiseerd Sigmaplan zijn er inrichtingsplannen beschikbaar of in opmaak. Het lijkt ons logisch dat deze in rekening gebracht worden.

We achten het beter twee soorten kaarten te maken met daarop wat

1) actueel geschikt habitat is

2) potentieel in aanmerking kan komen voor geschikt habitat.

We achten het ook raadzaam actuele kaarten te maken, gebaseerd op de recentste BWK-kaarten en op alle inrichtingsplannen die bestaan voor diverse

gebieden. Diverse kaarten van Peymen *et al.* (2000) zijn intussen niet meer actueel.

Specifieke opmerkingen:

- tabel 10.1 is onvolledig, diverse gebieden werden afgebakend als HRL en/of VEN en hebben een andere eigendomssituatie.
- Globaal gebeurt de beschrijving van de fauna in de natuuraandachtszones niet uniform en ontbreken diverse soorten die als aandachtsoort kunnen fungeren: bvb. : onder meer de vleermuisstand in Daknamse Meersen (franjestart, grootoorvleermuis, laatvlieger, watervleermuis), Buylaers (grootoorvleermuis, watervleermuis) en Moervaartmeersen (watervleermuis), knaagdieren: waterspitsmuis (bedreigd) in de Buylaers en de zeldzame veldspitsmuis in De Linie, Fondatie van Boudelo, Moervaartmeersen en de Reepkens (aan de rand van de natuuraandachtszone).
- onder 10.5 (p. 15) wordt melding gemaakt van het voorkomen van natte heide. Aangezien dit regionaal gezien een bijzonder zeldzaam habitat betreft, is het aangewezen te vermelden welke plantensoorten hier waargenomen worden en te vermelden van welke datum de waarnemingen dateren.
- Onder 10.7 wordt gesproken van het watervorkje als waterplant. Dit betreft echter een alg.
- Onder 10.7 ontbreekt een beschrijving van Tielrodebroek.
- Betreffende de Durmemeersen (10.8): hier komen nog (goed ontwikkelde) dotterbloemgraslanden voor.
- De visstand in de Moervaart dient genuanceerd en beter geduid te worden. Heden kan gesteld worden dat de visstand weinig dens is, beperkt is tot enkele soorten die resistent zijn tegen vervuiling en eerder of overwegend gebonden zijn aan stilstaande wateren. Roofvissen komen er nauwelijks voor.
- Bij de beschrijving van de Moervaartvallei (10.10) wordt er geen melding gemaakt van de reservaten de Turfmeersen en de Linie.
- Bij 10.13 wordt geschreven dat KBR reeds ingericht is als GOG hetgeen nog niet het geval is. Volgens huidig inrichtingsplan zal KBR functioneren deels als GGG en deels als GOG.
- Enkele Nederlandstalige namen zijn niet meer gebruikelijk, zoals sprinkhaanrietzanger (is nu sprinkhaanzanger), tortel (is nu zomertortel) en grote gele kwik (is grote gele kwikstaart).
- Sommige referenties worden niet correct geciteerd. Zo moet Adriaens en Van Den Berge (2005) wellicht zijn: Adriaensen *et al.* (2005).
- Van sommige referenties bestaan er meer actuele versies, bvb. ipv. Dochy (2003) kan beter gebruik gemaakt worden van Dochy en Hens (2005).
- In de tabel in bijlage 1 worden diverse gegevens verzameld omtrent voorkomen en ecologisch profiel. Het is vereist de brongegevens te vermelden. De gegevens zijn niet uniform ingevuld voor de verschillende soorten en vele rubrieken zijn niet ingevuld. Hierdoor kunnen we moeilijk advies geven bij de tabel.
- In tabel 11.2 wordt levendbarende hagedis onder amfibieën geplaatst terwijl het een reptiel is.
- In de tabel in bijlage 4 is het vaak onduidelijk hoe men tot de waardering komt van de verschillende maatregelen bij de diverse beoordelingscriteria. Hier hoort enige toelichting bij. Op deze manier kunnen we moeilijk advies geven bij de tabel.
- In de tabel in bijlage 5 wordt bij de extra suggesties herhaaldelijk gesproken van agrarische natuurverenigingen; dit komt ook aan bod onder 17.6. Zijn er voorbeelden van dergelijke verenigingen?
- Op de kaarten 15a en 15b is het nuttig om nog enkele elementen/referentiepunten aan te duiden op kaarten. Bvb. bij de verbindingszone Laresloot-Heusdensesloot-Sloot ontbreekt een aanduiding van de drie onderscheiden waterlopen.
Op deze kaarten is het moeilijk een onderscheid te maken tussen de bestaande toestand (BWK) en de maatregelen die men voorstelt. Best worden per deelgebied twee kaarten opgeleverd i.p.v. deze gemengde kaarten.
We raden aan om op alle kaarten duidelijk aan te geven waar er VEN is afgebakend (en waar er dus geen afbakening als NVBG of EIB meer kan gebeuren) en waar er

mogelijks VEN of natuurverwevingsgebied kan afgebakend worden conform de gewenste ruimtelijke structuur die opgesteld worden of zijn in het kader van de afbakening van de natuurlijke structuur in het buitengebied. De op te stellen visies voor de NVBG's en EIB's kunnen dan beter afgesteld worden op het realiseren van een ecologisch netwerk dat bestaat uit VEN + natuurverwevingsgebieden + NVBG's en EIB's.

- In tabel 15.1 worden vegetatietypen ingedeeld in 3 categorieën. We stellen ons (als 1 voorbeeld) de vraag waarom moerasspirearuigten die volgens sommige interpretaties een onderdeel is van een habitatype van bijlage 1 van de habitatrichtlijn (6430) een lagere natuurwaarde hebben dan andere types die monotoner kunnen zijn zoals grote zeggenvoetplanten. Er zijn duidelijkere criteria nodig (zeldzaamheid vegetatietype, soortenrijkdom, ..) voor de indeling in deze categorieën. In de tabel staat dat het instandhouden van een pioniersvegetatie niet kan. Indien er voldoende dynamiek zit in de waterloop of door menselijk ingrijpen kan dit even goed instand gehouden worden als de andere vegetatietypes.
- Hetgeen men onder 17.3 wenst te beschrijven hoort eerder thuis bij een voorbeschouwing dan bij deze nabeschouwing. Het vormt een grond om te motiveren waarom men werk wil maken van de natuurverbinding en ecologische infrastructuur. Men schrijft dat volgens het decreet integraal waterbeleid er dient gestreefd te worden naar een basiskwaliteit van het watermilieu. Dit decreet schrijft ondermeer voor dat dat tegen uiterlijk 22 december 2015 een goede toestand van de watersystemen wordt bereikt, naast de andere doelstellingen die in artikel 5 van het decreet staan.
- Onder 17.5 spreekt men van een oeverherinrichting van de Durme ten behoeve van de kleine modderkruiper. Men schrijft dat een structuur- en soortenrijke oevervegetatie van belang is als paaiplaats voor deze soort. Voor de soort is het van belang dat er een zandig en stenig substraat aanwezig is als paaiplaats. Dit vinden ze vaak in bovenlopen. Er dient dus aandacht te zijn voor de aanwezigheid van dit substraat al of niet via een open verbinding met de bovenlopen.
- Betreffende al de **natuurverbindingzones** (NVBG) en **ecologische infrastructuur van bovenlokaal belang** (EIB): nergens wordt gemotiveerd hoe men tot de afbakening van de respectieve gebieden is gekomen. Tevens is nergens gemotiveerd hoe zones waar specifieke instrumenten ingezet worden begrensd werden. Het is ook de vraag waarom bepaalde zones en percelen ingesloten dan weer uitgesloten werden. Het is ook de vraag waarom zoveel "witte" zones en percelen (waar geen visie of maatregelen van toepassing zijn) aanwezig zijn binnen de NVBG's en EIB's; waarom zijn sommige gebieden ruimer afgebakend dan nodig voor de voorgestelde maatregelen?
De visie die voor de meeste deelgebieden voorgesteld wordt, is meestal nog behoorlijk versnipperd. Het is aangewezen meer te streven naar logische grote entiteiten waarbinnen dan de ingrepen gebeuren of de stimulerende maatregelen voorgesteld worden. De voorliggende visiekaarten gaan wellicht te veel uit van het huidige landgebruik en zijn vaak perceelsgericht.
In diverse deelgebieden wordt gestreefd naar een recreatieve meekoppeling. Hiervoor spreekt men vaak van de aanleg van een fiets- en of wandelpad. Het is aangewezen dergelijk pad niet te leggen op de oeverwal van een waterloop of de overgang oever-oeverwal-komgrond omdat dit een dynamisch milieu is waar erosie-sedimentatieprocessen spelen en unieke gradiënten en levensgemeenschappen herbergen.
In de tabel in bijlage 4 wordt de maatregelen getoetst aan het criterium bestemming. Het lijkt ons belangrijk per gebied concreet aan te geven waar er RUP's vereist zijn om de natuurverbindende functie van de verschillende gebieden beter mogelijk te maken of waar versnipperende of barrièrelementen de verbinding belemmeren.
- Betreffende de natuurverbindingzone "N41": in welke mate is het duurzaam om een reservatiestrook van een weg te gebruiken als natuurverbindingzone. Zijn er voldoende garanties dat deze strook geen invulling zal krijgen als reservatiestrook? Indien men kiest om bomen te voorzien op de brug over de Schelde is het aanwezig een gronddek van min. 2 m te voorzien, aangezien dit de minimale worteldiepte is bij spontane boomopslag en aangezien dit een beter bufferend vermogen schept t.a.v. variaties in vochtgehalte en temperatuursverschillen.

- Betreffende de natuurverbindingzone "De Durme": indien het echt de bedoeling is een verbinding te hebben tussen Daknamse meersen, Molsbroek en de Buylaers is het voor vele organismen vereist een strook valleigrond te herstellen op de linkeroever van de Durme, dit wordt alleen voorgesteld voor de verbinding tussen de Buylaers en het Molsbroek. Men dient de lezer daarom best duidelijk te maken dat er geen verbinding zal gerealiseerd worden voor vele organismen tussen de Buylaers en de Daknamse meersen, hetgeen geen afbreuk doet aan de waarde en betekenis van de maatregelen die men voorstelt. Bepaalde voorstellen worden best schetsmatig weergegeven; uit de tekst valt niet eenduidig af te leiden welke maatregelen men precies voorstelt.
- Betreffende de natuurverbindingzone "Kasteeldreef Berlare en Dambeek": men schrijft dat mits aanpassing van de visvijvers aan de Quote de vijvers een ideale stapsteen vormen. Het nastreven van evenwichtige levensgemeenschap en voedselpyramide in de vijvers is volgens ons minstens even belangrijk, zo kunnen de vijvers een belangrijk leefgebied worden voor insecten en fungeren als foerageergebied voor vleermuizen.
Het gebied Waterhoek maakt volgens de visie opgesteld in het proces voor de afbakening van de gebieden van natuurlijke en agrarische structuur deel uit van een gebied dat als grote eenheid natuur voorgesteld wordt. Het kan nuttig zijn te vermelden dat het gebied kan afgebakend worden als VEN of natuurverwevingsgebied.
- Het gebied verbindingzone "rond de Fondatie van Boudelo en De Heirnisse" is volgens de visie opgesteld in het proces voor de afbakening van de gebieden van natuurlijke en agrarische structuur gelegen in gebieden die als grote eenheid natuur en als natuurverwevingsgebied voorgesteld worden. Daarenboven zijn grote delen die in het voorgestelde natuurverbindinggebied liggen reeds als VEN afgebakend waardoor het o.i. weinig zin over die VEN gebieden (en gewenst VEN gebieden en gewenst natuurverwevingsgebieden) hier in deze studie een visie over te ontwikkelen. Het kan nuttig zijn te vermelden dat het gebied voor een belangrijk deel is afgebakend als VEN en verder nog ruimer kan afgebakend worden als VEN en/of natuurverwevingsgebied en vervolgens een visie op te stellen die complementair is aan die afbakening en die gericht is op de realisatie van een natuurverbinding tussen de verschillende gebieden van de natuurlijke structuur die het Vlaams gewest afbakent.
Men schrijft dat de verbindingsmogelijkheden richting Heidebos, Wullebos en Puivelde voorgesteld worden. We raden aan hier concreet aan te geven hoe men dit wenst te realiseren. Dit beter uitwerken sluit aan bij onze vorige opmerking en het lijkt ons daarom zinvoller dan het uitwerken van een visie voor het VEN.
- Delen van het gebied "Maanbeek" zijn volgens de visie opgesteld in het proces voor de afbakening van de gebieden van natuurlijke en agrarische structuur gelegen in zones die als natuurverwevingsgebied kunnen afgebakend worden.
- Betreffende de ecologische infrastructuur van bovenlokaal belang "Bovenvaart (Polsgracht)" : er wordt gesproken van waterloop OS080 zonder dat deze aangeduid wordt op kaart. Een verbindingzone van 15 m waarin ook nog recreatieve meekoppeling voorzien wordt is voor veel organismen wellicht te beperkt om volwaardig als verbindingstrook te kunnen fungeren. In dit gebied stellen we ons de vraag waarom geen ecologische inrichting van de aanwezige vijvers mogelijk gemaakt wordt i.f.v. het model meervleermuis en waarom geen omvorming van de naaldhoutbestanden voorgesteld wordt eveneens in functie van een grote diversiteit van insecten voor vleermuizen en nestgelegenheid op lange termijn voor boombewonende vleermuizen. Deze opmerking is ook van toepassing op de andere gebieden en verwijst naar onze opmerking dat de inzet van de maatregelen soms perceelsgericht benaderd wordt.
- Bij het EIB "Paddebeek" is het de vraag waarom er in het stroomafwaarts gedeelte, tevens mondingsgebied in de Zeeschelde geen maatregelen voorzien worden aangezien dit stuk de verbinding vormt tussen de Zeeschelde en het stroomopwaarts gedeelte van de Paddebeek.
- Betreffende het EIB "Molenbeek (Wichelen)": een deel van het stroomopwaarts deel van de beekvallei is opgenomen als gebied dat in de toekomst kan gedifferentieerd worden als VEN (meest stroomopwaartse deel) en als natuurverwevingsgebied volgens de visie opgesteld in het proces voor de afbakening van de gebieden van natuurlijke en agrarische structuur. Men stelt maatregelen voor in het stroomopwaarts deel van

de beek waar actueel reeds VEN afgebakend werd en waar dus een afbakening als natuurverbindingsgebied of EIB niet mogelijk is, terwijl voor de overige delen van de vallei waar een verbinding tussen de gebieden van de natuurlijke structuur die het Vlaams gewest afbakent (VEN plus natuurverweving) kan gerealiseerd worden, geen visie gemaakt werd en enkel maatregelen i.f.v. de vismigratieknelpunten besproken worden.

- Betreffende EIB "Serskampse beek en Waalbeek": ook in dit gebied is reeds een oppervlakte aangeduid als VEN en komen enkele kerngebieden in aanmerking om als VEN (kern van Serskampse bossen) of als natuurverwevingsgebied (Hospies, Waalbeek, Rijkerskouter) afgebakend te worden. Heel wat voorgestelde maatregelen hebben in grote mate overlap met die gebieden. Het is daarom aangewezen dit aan te geven in de tekst en vooral een visie uit te werken in de gebieden daar rond en maatregelen daar rond voor te stellen.
- Betreffende EIB "Driesbeek-Gondebeek" : een deel van dit gebied (omgeving Geersbos-Ovenveld) komt in aanmerking om afgebakend te worden als natuurverwevingsgebied. Het is raadzaam die optie aan te geven in het plan.
- Betreffende EIB "De Vliet" : een deel van dit gebied komt in aanmerking om afgebakend te worden als natuurverwevingsgebied. Het is raadzaam die optie aan te geven in het plan.

In de hoop dat bovenstaande bemerkingen op een constructieve manier bijdragen tot dit rapport, groet ik u met de meeste Hoogachting

Jos Van Slycken,
Wvd. Administrateur-generaal
Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek
Kliniekstraat 25
1070 Brussel
tel 02/5581811
fax 02/5581803
www.inbo.be